

УДК 32+94(477)

Ю.Г. Сергієнко, д-р істор. наук, професор

*Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
кв. Молодіжний, 20-а, м. Луганськ, Україна, 91034*

ПОЛІТИЧНІ ВІДНОСИНИ В УКРАЇНСЬКІЙ ДЕРЖАВІ У СВІТЛІ МЕМУАРІВ П. СКОРОПАДСЬКОГО: ДОСВІД ДЛЯ СЬОГОДЕННЯ

Головну увагу приділено роздумам очільника Української держави П. Скоропадського стосовно вдосконалення політичних відносин у державі, а також аналізу конкретних політичних проблем та процесу їх вирішення. Виділено значення досвіду політичного життя Української держави, вказані конкретні проблеми, досвід вирішення яких може бути використаний сучасними політиками.

Ключові слова: політичні відносини, державна структура, диктатура, інформація.

Українська державність у ХХ столітті мала декілька форм. Однією з них стала Українська держава на чолі з гетьманом П. Скоропадським. Саме в цій державі за надзвичайно короткий строк її існування були досягнуті вагомі позитивні результати. Як би не відносився дослідник до режиму гетьманату, він не може не констатувати, що не останню роль у досягненнях у сфері економіки і культури зіграли політичні відносини, що установилися у той час на теренах Української держави.

Сьогодні, коли українське суспільство обирає свій шлях і шукає найбільш придатні форми існування держави, актуальним є дослідити минулий політичний досвід, виявити його позитивні надбання, використання котрих допоможе нашому народу досягти відповідних політичних стосунків, у визначенні яких важливу роль завжди грала держава, а також розкрити негатив, що супроводжував процес державної розбудови, щоб не повторювати його у сучасності.

Дослідженням гетьманату П. Скоропадського займалося чимало авторів, серед них слід виділити Г. Папакіна [1], О. Реєнта [2], В. Савченка [3], але в їхніх роботах політичні відносини розглядалися у загальному контексті дослідження історії суспільства революційної доби і мемуари П. Скоропадського для них, як правило, грали допоміжну роль.

Дані мемуари можна умовно розділити на дві складові. Одна – це власне спогади про події, як правило в хронологічній послідовності, друга – політичні роздуми гетьмана, аналіз політичної ситуації в Україні, плани вдосконалення політичної системи і політичних відносин. Автор спробує використати саме цю складову мемуарів як предмет дослідження, маючи метою висвітлення політичних відносин в ту переломну добу і тих уроків, котрі вони дають для сьогодення.

Відомо, що в основі політичних відносин завжди лежать інтереси соціальних прошарків, груп, народу в цілому. Ці інтереси намагаються представляти і відстоювати політичні партії. І майже кожна з них заявляє, що представляє інтереси якщо не всього народу, то його більшості. В ті часи, про які йдеться у мемуарах П. Скоропадського, існувало чимало партій і гетьман дає їм свою характеристику. Українські впливові кола, наголошує він – головним чином соціалістичні, але соціалісти в Україні набагато поміркованіші ніж російські. Поміщицький клас, як і промисловці, незалежно від національності, відкидає все українське, тому українські партії схильні вважати більшовизм корисним, так як він бореться з поміщиками і капіталістами. Великороси всіх партій «України не хочуть», тому правий їх сегмент, вважаючи П. Скоропадського монархістом, підтримував його, розраховуючи що він буде перехідним містком від Центральної Ради до милого їм старого режиму.

Праві сили вважали необхідним посилення поліцейських функцій держави включаючи терор. Ніяких поступок народу вони не сприймали. У лівих партій «все було засновано на насиллі натовпу над більш заможними класами, на демагогії, на потуранні підлим інстинктам селянства і робітників» [4, с. 54]. Таким чином формувалися дві основні протиборствуючі сторони, котрі висували головним засобом досягнення мети – насильство. Гетьман бачив у цьому загрозу самій українській державності і намагався зблизити позиції поміркованих партій в Україні для того, щоб підготувати опору для свого режиму. У нього була задумка створити і очолити демократичну партію, «котра повинна була вести до компромісів між власністю та незаможністю, між великоросами та українцями» [4, с. 132]. Гетьман намагався добитися такого стану, коли б партії думали перш за все не про свої вигоди, а про вигоди держави, але, як констатує він, «у цьому мені вдалося досягнути дуже мало» [4, с. 212]. На політичній арені головними гравцями залишилися крайні угруповання. Із мемуарів витікає, що гетьман був заручником цих сил, хоч прямо про це він і не говорить.

Подібна ситуація вимагала від очільника країни створення міцної державної структури, яка б могла не тільки протистояти крайнім силам, а і поставити їх у залежність від глави держави. Підготовка до формування такої структури почалася ще до гетьманського перевороту зі створення Української народної громади, в котру ввійшли люди, що орієнтувалися на компромісні рішення у соціальних питаннях, помірковану демократію та поступову українізацію. Сам гетьман вважав, що українець в душі

демократ, але не соціаліст: «народ наш дійсно переконаний демократ». Він підкреслював, що триматися на рівні «розумного соціалізму» в Україні неможливо без того, щоб спочатку демократизувати країну, виховати людей, розвинути у них свідомість обов'язку, привити їм чесність, розширити їх культурний горизонт і лише тоді можна говорити про подальший етап соціальної еволюції. Але задумана партія тільки формувалась, була нечисленною і до того ж включала деяких осіб, як пише гетьман, «дуже якихось дореформених переконань». У результаті новий очільник держави не мав команди, яка б цілком розділяла його погляди і користувалася повною довірою. Йти до влади, не маючи людей, на котрих можна всеціло положитися, наперед запрограмовувало поразку. Це була, як відмічає П. Скоропадський, одна із головних його помилок.

Значення цієї помилки актуальне і сьогодні – йти до влади, не маючи своєї згуртованої сили, даремна справа. І навіть якщо яскрава особистість в результаті певного збігу обставин отримає в свої руки владу в країні, вона не зможе нею скористатися в повній мірі, не маючи сильної команди однодумців, не спираючись на дієву політичну партію.

Гетьман вважав, що в переломний період української історії на чолі держави повинна стояти людина наділена надзвичайними повноваженнями. І коли опозиційні сили намагалися йому довести, що це є диктатура, він відповідав, що впевнений у тому, що країна може бути за даних умов врятована диктаторською владою. «Тільки волею однієї людини можна відновити у нас порядок, вирішити аграрне питання і провести ті демократичні реформи, котрі так необхідні країні. Я це завжди сповідував і залишаюся з цією думкою і зараз» [4, с. 174]. П. Скоропадський підкреслював, що він розуміє, яке негативне враження подібна думка викликає у більшості західноєвропейців і погоджувався, що для їхніх країн диктатура зовсім не потрібна, але для України за умов, які склалися на той час, іншого виходу не існує. Як очільник держави гетьман уважно стежив за діями впливових західних країн і прийшов до висновку, що захід мало знайомий з реаліями України і психологією українців. При цьому гетьман дуже чітко розумів всі вади диктатури і ні в якому разі не стояв за повернення старих порядків, а хотів тільки модернізації країни, підвищення рівня життя народу, його культури. Все питання, підкреслював він, стоїть у тому, щоб очільник держави дійсно бажав щастя народу, а не просто необмеженої влади. Можна, звичайно, не сприймати доказів на користь диктатури, але слід нагадати, що в часи надзвичайних ситуацій навіть глибоко демократичні країни, намагаючись подолати суспільні катаклізми, відчутно обмежували норми демократії на користь диктатури. І тут, здається, слід погодитися з думкою П. Скоропадського, що напрям диктатури багато в чому залежить від особистості диктатора і ширості його бажань вивести країну в кінцевому рахунку на шлях демократії. В свій час генерал А. Піночет установив диктатуру в Чилі – країні з міцними демократичними традиціями. Диктатура була жорсткою, а по відношенню до певних людей навіть жорстокою. Але, відновивши в країні фундамент нормального життя, А. Піночет склав свої повноваження на користь демократії. Говорять, що це сталося під тиском США. Можливо. Але США тиснуть, і вже дуже давно, на Північну Корею без суттєвих наслідків. Очевидно, справа у тому, що А. Піночет широ хотів за допомогою диктатури в перспективі врятувати демократію і пішов зі своєї посади не в силу зовнішнього тиску, а тоді, коли склалися умови для нормального функціонування демократії.

Що стосується намірів П. Скоропадського, то у будь-якого об'єктивного дослідника не викличе сумнівів щирість гетьмана в його планах відродити Україну у формі цивілізованої держави. Він ставить запитання: «Невже моя діяльність носила хоч який небудь особистий характер? Я далекий був від цього і не бачу ні найменшого приводу такого трактування. Мене це питання настільки цікавить, що я був би дуже вдячний, якби мені хто-небудь конкретно вказав на чому ж власне будувалася така думка» [4, с. 182]. Довести, що гетьман взяв владу для втілення у життя особистих інтересів, а не для блага України, ніхто до цього часу не зміг. Агітки різного роду не можуть сприйматися як наукові докази. Однак, можна констатувати, що гетьман дещо романтично відносився до політики, а таке відношення, як показує досвід, до успіху не приводить. Гетьман сам це визнає: «Вина у кінцевому рахунку моя». Він не сприйняв деякі важливі складові політичних відносин як вкрай необхідні для забезпечення стабільності влади.

У мемуарах підкреслюється, що однією з основних переваг очільника держави є вміння переконати людей підтримати його, йти до нього, а для цього необхідно застосовувати цілий ряд дій «театрального характеру». Таких дій гетьман не застосовував. Пояснював він це так: «Я настільки був упевнений у правоті своєї справи, настільки мало думав про себе, маючи на увазі тільки одну справу – створення порядку в нашій великій країні, що вірив – заради цього мене підтримають без всяких демагогічних заходів з мого боку, до котрих я відносився з відразою» [4, с. 182]. Можна констатувати, що цей урок не втратив своєї актуальності і на сьогодні. Без заходів «театрального характеру», демагогії не може обійтись політичний лідер навіть найбільш демократичної держави. Не думаю, наприклад, що президентові США Бараку Обамі дуже подобається істи в «забігалівці», або під зором телекамер готувати сендвічі для бідняків, але він це періодично робить і народу таке театральне дійство подобається. Як подобається воно ЗМІ, котрі в той же день розповсюджують цей факт по усьому світу. В

авторитарних, а особливо у тоталітарних державах дії «театрального характеру» набувають нерідко гротескних форм. Згадується, наприклад, як диктатор Уганди Іді Амін оголосив війну США, а наступного ранку назвав себе переможцем у цій війні. Лівійський диктатор М. Каддафі міг на очах натовпу вправно управляти будьдозером. Проте слід підкреслити, що найбільш ефективним дійством «театрального характеру» є прилюдне «розп'яккання» політичним лідером своїх підлеглих за нерадиве ставлення до потреб народу.

Після поразки Української держави, гетьман пояснював, що як військова людина не знав всієї мерзоти закулісної політичної гри, всіх тих невидимих важелів, котрі впливають на людство. Лише коли очолив державу, зумів розібратися в нищих хитросплетіннях, основний мотив яких – особиста нажива, при чому вся ця нищість вуалюється формою турботи про народні інтереси, про розвиток демократії, свободи тощо. Пройшло без малого сто років, а політична гра в Україні не позбулася цих рис. За гучними заявами про народне благо нерідко стоять меркантильні інтереси певних осіб. І це, на погляд автора, всесвітнє явище. Тільки в країнах, які знаходяться на більш високих щаблях розвитку воно не так кидається у вічі в зв'язку з тим, що проводиться більш обережно, більш замасковано. У нас же політичний діяч може на весь голос відстоювати законопроект про фактично вільний продаж населенню вогнепальної зброї, мотивуючи це турботою про народне благо.

Важливу роль у політичних відносинах в країні завжди грає уряд. П. Скоропадський дав розгорнуту характеристику свого уряду не соромлячись в оцінках особистих якостей як очільника уряду, так і міністрів. Характеризуючи голову Ради міністрів Ф. Лизогуба, гетьман підкреслив його позитивні якості: добре вихований, досконало знає іноземну мову, має гарні манери, надзвичайно добродішний, дуже працездатний, мав великий досвід роботи у земському самоврядуванні, був прибічником проведення демократичних реформ, а також аграрної реформи на основі відчуження поміщицької землі. До того ж, що було вагомо, був представником відомого козацького роду, що йшов від чернігівського полковника Лизогуба, під керівництвом якого у свій час була захоплена дуже укріплена турецька фортеця Азов. Однак, Ф. Лизогуб мав і недоліки: надмірна впевненість у своїх силах, вразливість та некритичне сприйняття лестощів, м'якість характеру, відсутність розмаху, творчості, сміливості. Недоліком було і те, що очільник уряду не мав здібності відрізнити суттєве від другорядного, прагнув все зробити сам, а звідси завжди не встигав. Суттєвим недоліком було і віддалення від українського руху. Хоч, підкреслює гетьман, «Лизогуб був українцем, любив Україну і цілком віддався створенню України, звичайно без всякої ненависті до Росії» [4, с. 165]. Але українська громадськість, не маючи відповідної інформації, вважала його «ворожим до всього Українського». Таким чином, занедбаний стан інформації про наміри і діяльність уряду, про характер його дійових осіб зіграв вкрай негативну роль.

Саме після поразки Української держави П. Скоропадський засвоїв урок, що для успішної політичної діяльності дуже важливим є зв'язок з громадськістю. Але на жаль, констатує він, народ не був освідмлений про роботу уряду. Преса і будь-яка пропаганда була зовсім відсутньою. Як це не дивно, але на такій важливій справі економили, жаліли грошей, а коли спохватилися – було вже пізно. Тільки в останні дні гетьманства «з'явилася чудова газета «Мир», котра змогла відразу завоювати увагу суспільства». Та на той час уяву в народі про гетьманський уряд і його мету вже сформували опозиційні сили. Таким чином, політичний досвід свідчить, що уряд постійно повинен тримати під контролем процес інформації про свою діяльність і наміри, звичайно не виходячи за межі законності.

Важливу роль у будь-якій державі грає політична інформація, що надходить до очільника держави. Цим звичайно займаються спеціальні підрозділи державного апарату. Від їхньої роботи багато в чому залежить ефективність роботи уряду, його здатність нейтралізувати негативні прояви в суспільстві, запобігти прямим антидержавним діям як внутрішніх, так і зовнішніх сил. Як згадує гетьман, в перші дні його правління один із високопосадовців запропонував створити власну внутрішню розвідку, яка б постійно інформувала гетьмана про те, що діється в країні. Таку роботу виконувало міністерство внутрішніх справ, але очільник держави повинен був мати інформацію з власного джерела. В результаті було створено Особливий відділ штабу гетьмана в обов'язки якого входило стеження за всіма особами і партіями потенційно схильними до ворожих дій щодо держави. Таким чином за антидержавними діями всередині країни стежили два відомства: департамент Державної варті міністерства внутрішніх справ (поліція) і Особливий відділ штабу гетьмана. При чому Особливий відділ був підпорядкований особисто гетьману і не залежав від міністерства внутрішніх справ. І департамент Державної варті, і Особливий відділ очолили колишні працівники прокуратури, тобто досвідчені правники. Як підкреслює гетьман, це були чесні люди, але їм «майже неможливо було орієнтуватися у тих складних політичних обставинах, які тоді існували» [4, с. 207]. Не вистачало вміння вірно аналізувати і узагальнювати факти політичного життя. В першу чергу ставилася вимога досконало розібратися де дійсно справи являли собою загрозу для держави, а де пуста опозиція, котра далі слів не піде.

Однак нестача фахівців у цій надзвичайно важливій для держави справі приводила до того, що інколи «дрібні події політичного життя подавалися мені (Державною) вартою, як такі, що потребують особливої уваги... хоч по суті це були дрібниці. В інших випадках не зверталася достатня увага на те, що

потім розросталося у серйозні турботи уряду» [4, с. 209]. Гетьман пов'язує це з тим, що очільники поліції слабо орієнтувалися в політичних відносинах. Вони були правниками і намагалися притримуватися закону, зокрема це проявлялося у тому, що випадки, коли людей арештовували без достатньої вини, були рідкими. З контексту спогадів виходить, що гетьман вважав нормою мати два незалежні джерела інформації про внутрішнє життя країни, але допустив помилку, коли призначив керівниками структур людей, котрі слабо орієнтувалися у політичних відносинах. Повертаючись до сьогодення можна констатувати, що досвід Української держави у данному напрямку має певне значення і у нас час. Цей досвід свідчить, що структури, які інформують уряд про внутрішній стан країни, повинні очолюватися юристами, які досконало розбираються у політичних відносинах. У той же час вони не повинні бути пов'язані з будь-якою політичною партією. Коли, наприклад, на посаду глави СБУ було призначено одного з лідерів впливової політичної партії, то це була помилка, але ще більшою помилкою було те, що Президент України призначив своїми «очима і вухами» людину, яка належала до партії, що не сповідувала поглядів Президента. Така помилка дорого коштувала очільнику держави.

П. Скоропадський підмітив і таку цікаву рису українського політичного життя як розподіл політикуму в питанні про зовнішньополітичну орієнтацію на два табори: антантофілів і германофілів. При чому в своїй любові до того чи іншого зарубіжного покровителя ці табори доходили до крайнощів зовсім забуваючи, що вони перш за все українці, а значить повинні ставити на чільне місце інтереси України. Гетьман, виходячи з реалій політики, робить висновок, що ні німці, ні Антанта просто так нам допомагати не будуть, їм потрібно, щоб Україна щось давала. Як тут не згадати нинішній стан у питанні про входження у структури Євросоюзу чи Митного союзу. За майже сто років характер політикуму та й народу в цілому не дуже змінився. І урок тут може бути такий: перш за все стратегічні інтереси України, а не особисті уподобання чи зв'язки.

Зовнішні політичні відносини не обмежувалися лише Німеччиною і Антантою. Були встановлені стосунки і з іншими країнами. З деякими досить тісні. До союзу з Україною прагнули Дон, Кубань і Грузія. Що стосується перших двох державних утворень того часу, то тут у певній мірі грав роль і етнічний фактор: на Дону проживало багато українців, на Кубані вони були в абсолютній більшості. Відносно Грузії слід сказати, що тут чималу роль зіграв фактор єдиної віри народів двох країн, як і можливість України допомогти забезпечити зв'язок Грузії з Європою. В свою чергу Україна за допомогою Грузії отримувала вплив у кавказькому регіоні. І, в той же час, разом вони могли протистояти більшовицькій Росії. Нині у відносинах України і Грузії відновлюються в певній мірі основи закладені в ті далекі роки.

Важливу роль у політичному житті України того часу відігравав Крим. Географічне положення півострова природно єднало його з Україною, але там господарювали німці і схоже мали наміри утвердитися там надовго. Туреччина також намагалася «вести пропаганду серед татар». Тобто робилися підходи до відриву Криму від України. І це, не дивлячись на те, що Україна, як засвідчує гетьман, несла цілий ряд видатків на забезпечення нормального функціонування економіки Криму. Зокрема, витрати на експлуатацію залізниці, на утримання пошти і телеграфу, кінських депо тощо. Тому Україна також включилася у боротьбу за Крим. Як свідчить гетьман, міністерство закордонних справ на свій страх і ризик розпочало «досить наївну українську агітацію». Але коли до влади в Криму прийшов уряд генерала М. Сулькевича, відносини України з Кримом загострилися. М. Сулькевич в дуже нахабній формі повідомив телеграмою у Київ, що він української мови не розуміє і вимагає, щоб звернення до його уряду були виключно російською мовою. Це було зухвалим порушенням норм дипломатичних відносин, згідно яких уряди звертаються до інших урядів на своїй державній мові, а відповіді отримують офіційною мовою держави-партнера. Генерала П. Скоропадського важко запідозрити в українському шовінізмі, але тут він зайняв жорстку позицію: не генералу М. Сулькевичу вирішувати якою мовою повинна говорити українська влада. Однак М. Сулькевич продовжував демонструвати не дружню по відношенню до України поведінку. Гетьман же вважав, що Україна не може жити, не володіючи Кримом, це на його думку буде «якийсь тулуб без ніг». Він допускав як повне входження Криму в Україну, так і його автономне існування в складі нашої держави. До того ж частина населення Криму посилала до гетьмана делегації, котрі щиро бажали самих тісних зв'язків з Україною і вважали, що будь-які інші варіанти смертельні як для Криму, так і для України. Ці люди розуміли, що Крим в економічному плані без України існувати не може.

Однак, уряд М. Сулькевича продовжував лінію на конфронтацію. За таких умов П. Скоропадський здійснив рішучі кроки: було прийнято рішення перервати відносини між Кримом і Україною, в тому числі і економічні. Як відмічає гетьман: «Цей захід може й був занадто рішучим, але він у всякому разі привів Кримський уряд до свідомості, що той напрям, який він обрав, не може принести щастя Криму» [4, с. 263]. Почалися перемовини двох сторін, в яких уряд України зайняв чітку позицію: Крим повинен увійти до складу України. Вигідність такого кроку визнали і кримські урядовці, які просили негайно відновити економічні та інші відносини з Кримом. Таким чином виважена позиція очільника України дозволила вирішити складну політичну проблему.

Важливу роль у політичних відносинах в ту пору, як і зараз, грало мовне питання. Гетьман вважав, що державною мовою в Україні повинна бути мова корінного народу, тобто українська, але з часом можна було б зробити російську і українську рівноправними мовами. На докори національних сил, що в такому випадку російська мова витіснить українську, гетьман відповідав, що подібні сумніви свідчать про невіру в Україну, сам же він цього не боявся, однак, у тій ситуації, що склалася, відстоював українську як єдину державну. Коли ж новостворений Державний Сенат (вищий судовий орган), в якому була впливова група прибічників двох державних мов, що загострила це питання і винесла його на розгляд Сенату, гетьман проявив характер: «Я викликав голову (Сенату) до себе і попросив його знайти привід зняти це питання з порядку денного, що і було зроблено» [4, с. 259]. Ось такий урок дає нам політичний досвід.

Таким чином, мемуари П. Скоропадського достатньо глибоко висвітлюють політичні відносини в Українській державі, що дає можливість почерпнути досвід для сьогодення. Це перш за все стосується проблеми розгортання і зміцнення державної структури, в чому провідну роль відіграє дієва політична сила, котра має підтримку народу. Значну роль у розвитку нормальних політичних відносин грає державний лідер. Від щирості його намірів багато в чому залежить успіх політичних дій. Не можна не визнати, що і за умов сьогодення залишається вірним положення, що політика вимагає певної театральності в діях очільників держави. Неврахування цього чинника може привести до поразки. Сьогодні, як і в ті далекі роки, нерідко за гучними заявами політиків про народне благо стоять меркантильні інтереси певних осіб. У наш час також надзвичайно важливу роль в налагодженні політичних відносин грає інформація про діяльність уряду і його наміри та інформація очільнику держави про стан суспільства. Ця інформація повинна поступати не менше як з двох незалежних джерел, а її збиранням і обробкою повинні займатися фахівці в галузі права і політичних відносин. Не менш важливі для сьогодення і висновки мемуарів, що українські політики повинні перш за все дбати про інтереси України, а не догоджати тим чи іншим іноземним блокам чи державам. Цікавими для сьогодення є і свідчення гетьмана про мовну політику Української держави.

Звичайно, мемуари очільника Української держави містять ще чимало цікавого досвіду в різних сферах суспільного життя. Вони потребують подальшого дослідження.

Бібліографічний список використаної літератури

1. Папакін Г. Павло Скоропадський і державотворчі процеси доби української революції 1917 – 1921 років / Г. Папакін // Вісник державної служби України. — 2008. — № 2. — С. 30–42.
2. Реєнт О. Павло Скоропадський / О. Реєнт. — К., 2003. — 304 с.
3. Савченко В. Павло Скоропадський – останній гетьман України / В. Савченко. — Харків, 2008. — 380 с.
4. Скоропадський П. Спогади / П. Скоропадський. — К.: Філадельфія, 1995. — 493 с.

Надійшла до редакції 05.10.2013 р.

Сергиенко Ю.Г. Политические отношения в Украинском государстве в свете мемуаров П. Скоропадского: опыт для современности

Главное внимание уделено размышлениям главы Украинского государства П. Скоропадского по совершенствованию политических отношений в государстве, а также анализу конкретных политических проблем и процессу их разрешения. Выделено значение опыта политической жизни Украинского государства, указаны конкретные проблемы, опыт решения которых может быть использован современными политиками.

Ключевые слова: политические отношения, государственная структура, диктатура, информация

Sergienko Y.G. Political relations in the Ukrainian state in the light of the memoirs P. Skoropadskiy: the experience of modernity

The main attention is paid to the thinking leader of the Ukrainian State P. Skoropadskiy about development political relations in the country, as well as an analysis of specific political problems and the process of resolving it. Value the emphasis is the experience of political life of the Ukrainian state, are specific problems, experience solutions which can be used by contemporary politicians.

Keywords: political relations, the state organization, dictatorship, information.